

I s a g o g e.

§. I.

Descriptio pestis Atheniensis Thucydidea.

Inter prisca canae venerandaeque antiquitatis monumenta, quae nocturna diurnaque medicorum manu versari merentur, eximum quendam sibi vindicat locum elegans venustusque Graecanicae historiae scriptor Thucydides Atheniensis. In illa enim terrarum ora, quae integro orbi, quam late patet, facem suam praetulit, claris parentibus natus; a) in urbe, scientiarum splendore inclita, educatus; illustrissimorum post hominum memoriam virorum consortio familiaritateque usus; admirando ingenii acumine, stupenda facundia, eximia scribendi elegantia et venustate, masculoque simul robore praeditus; grandis verbis, creber sententiis, compressione rerum brevis; b)

a) Μαρκελίνης περὶ τῆς Θεσσαλίου. In edit. operum Thucyd. Hudson.
Suidas in Thucy.

b) *Civ.* in Bruto p. m. 37. — Idem de Oratore L. II. p. m. 75. C. — *Petron,*
Arb. in Satyr. Cap. II. p. 17. — *Hermog.* περὶ ἴδεων. L. II. — *Dionys.* Longin,
περὶ ὑψης, Sect. XXXVIII. p. m. 268. —

incredibili quodam veritatis consignandae amore flagrans, c) ipse excellentium Hellados imperatorum facile antesignanus; malorum aerumnarumque patriam afflignantum testis historicusque evasit.

In altero illius historiae belli Peloponnesiaci libro, memorabilis admodum occurrit locus, qui medicorum omnino neminem latere deberet. d)

Bellorum Daemone malo Graeciam immaniter exagante, omnemque Atticam caedibus, incendiis, rapinis miscente, funesta adficti populi sors supremum miseriarum humanarum cacumen eluctata est. Pestis ingruit. e) In illa describenda plurimus versatur Thucydides. Illius saevitia ipse quoque corruptus vix non succubuit. Propria igitur experientia edoctus, f) stragis, quam dirum malum edebat, observator integerrimus adeo vivis funestam clavis imaginem adumbrat coloribus, ut nemo, nec medicorum ullus, palmam illi praeripuisseget. g)

---

c) Multum fidei, si quis alias, moretur Thucydides; nam et egregium veritatis in eo studium eluet, et illa scripsit, quibus interfuit. *Ger. Jo. Vossius de hist. graec.*

d) Exemplar, quod possideo, in allegando sequor: *Thucydidis de bello Peloponnesiaco L. VIII. Gr. et Lat. Ed. Jo. Hudson, Oxon. e th. Shel. 1696. Fol.*

e) Belli Peloponnesiaco anno 2. Olymp. 87. 2/3 U. C. Varr. 32. 4/5.

f) Ταῦτα δηλώσω, αὐτός τε νοσήσας καὶ αὐτός ἰδὼν ἄλλους πάσχοντας. Haec declarabo, tum quia ipse hoc morbo laboravi, tum etiam, quia alios hoc laborantes ipse vidi. *Thucyd. de B. Pel. L. II. p. 111.*

g) Notatu autem dignissima est, (haec pestis Atheniensium,) quod prima est omnium, quarum accurata descriptio habetur a Thucydide, celebri historico, qui ipse eadem

§. II.

Imitatores et celebritatem nacta.

Mirabar, fateor, saepenumero, qui fieri potuerit, ut scriptor, medicam minime publice professus, historicus, aliud quasi agendo, diri phaenomena morbi tam belle, tam graphicē describeret, ut nil supra. Sed mirandum magis est, si consideramus, neminem ex tanta imitatorum caterva famam illius in describendo aequasse, quid inquam? nec attigisse. De hac promerenda laude plurima jam antiquitatis consertis viribus decernerunt ingenia. h) In Latinorum censem p̄ae ceteris referendum puto Manilium, i) T. Lucretium, k) qui unanimi complurium consensu, l) eandem adeo feliciter expressit, ut Macrobio, m) aliisque judicibus, n) ipse Virgilius, o)

---

correptus fuit, diligenter tradita. Certe apud nullum medicum ex vetustis, tam claram descriptionem invenies, etc. J. H. Schulzii hist. med. Per. I. sect. 2. c. 8.
p. 128.

h) Diodorus Siculus bibl. L. XIV. c. 61. p. 175. — Plutarchus in vita Periclis.

i) Astron. L. I. sub fin.

k) De rerum Nat. L. VI. v. 1136. et sequ.

l) Th. Creech in not. ad Luc. L. VI. v. h.

Fabius Paulinus in p̄aelect. Marc. in Thucyd. Venet, apud Junt. 1603. 4. pag. 25.

m) Saturn. Lib. VI. c. 2.

n) Virgil, in this description of the plague amongst the cattle, had undoubtedly some view to the celebrated plague of Athens, described by Thucydides and Lucretius; and several of his observations and expressions are copied from thence, etc. — Remarks on Virgil by M. Holdsworth Lond. 1786. 4. pag. 175.

o) Georg. Lib. III. v. 478—485.

et Ovidius p) et Silius Italicus q) haberent, quem imitarentur.

Illi fama tanta apud omnes celebritate percrebuit, ut, si quis morbi alicujus pestilentis diram stragem exprimere vellet, ad hanc unice provocando eandem Thucydideae simillimam, id est, execrabilem fuisse, diceret. Ita Galenum, r) ita Euagrum, s) fecisse compertum habemus. Prior praestantia ac veritate narrationis abruptus; peculiarem commentarium: εἰς τὴν λοιμῶν διήγησιν, qui vero injuria temporum interciderat, concinnasse perhibetur. t)

Inter recentiores lepidus ac festivus Milesiarum auctor Giovanne Boccaccio in praefatione Decameronis Thucydidem presso pede sequutus est. u)

---

p) Metamorph. L. VII. v. 523. et seq.

q) Punicor. L. XIV. v. 594. Haec monso, ut non solum Lucretium, sed etiam Silium cum Thucydide conferas, quem uterque sequutus est. D. Heinsius ad h. v.

r) Εὐτρόπιος μεγάλῳ τέτῳ λοιμῷ παραπλησίῳ τὴν ιδέαν ὄντι τῷ κατὰ Θεκυδίδην γενομένῳ. In hac magna peste, quae similis ei fuit, quae Thucydidis tempore saeviit. Galen 9. de 5 med. f.

s) Παθός ἐπεδημισει λοιμῶδες, ἐν τοῖσι μὲν συμφερόμενον τῷ ὑπὸ Θεκυδίδης γραφέντι, — pestifer affectus vulgatus est, in nonnullis rebus persimilis illi, qui a Thucydide deseribitur. Euag. Schol. Hist. eccl. L. IV. c. 29.

t) Fab. Paul. L. c. p. 28.

u) D. J. F. Blumenbach intr. in hist. med. lit. §. 42. — Il Decameron di Messer Giovanni Boccacci Citadin Fiorentino. In Firenze nella Stamperia de Giunti 1582. 4. Prima giornata.

§. III.

Dubium, utrum morbus pestis nomine dignus.

Jam pridem, (dum interpretandis sacris paginis, Graeciae Latiique scriptoribus totus occuparer, de amplectenda Medicina necdum somnians,) quotiescumque hanc perniciosi morbi descriptionem legisset, valdopere ambigebam, utrum Pestis nomen mereatur, nec ne. Ipsa Hermeneutice ac Exegesis sacri codicis, centenam dubitandi ac genuinum sensum vocis Pestis erudiendi causam offerebat. Medicis vero orgiis necdum initiatus conticui, dubiumque saepius praefocavi. Sed studii salutiferi cursum emensus, quum in Instituto medicorum clinico Vindobonensi Celeberrimi Professoris Nob. ab Hildenbrand lateri adsistens tot annis jussa ministrassem, Typhum contagiosum tum domi, tum in nosocomio, praecipue sub hostili invasione, centies observandi occasionem nactus fuisse: paeprimis quum illius opus sane classicum u) legisset, ac relegisset: mentis oculorum caligo subito evanuit, et ego in Peste Atheniensium Thucydidis Typhum contagiosum castrensem, aut obsessorum, luce meridiana clarius videre mihi videbar.

Nunc tandem, novo quasi spiritu afflatus, nullum non movi lapidem, ut eruam, quid docti viri hac super re senserint, aut quibus rationibus, ex arte depromptis, meam roborare

---

u) J. Val, von Hildenbrand; Ueber den ansteckenden Typhus. Wien b. Degen. 1810.

possem sententiam. Gestiebam sane prae gaudio, quum **Haller**, v) **Blumenbachios**, w) aliosque magni nominis viros, x) de morbi Atheniensis natura ac genuina denominatione jam pridem dubium movisse viderem.

Meum itaque erit, firmis demonstrare argumentis, nomen Pestis promiscue pro quolibet epidemico, periculo, magnam stragem edente morbo sumi, imo translata significatione omne malum indiscriminatim non tantum nationi Graecae, sed etiam reliquis denotare. Hac enim discussione praemissa, facillimum negotium me habiturum autumo evincendi, morbum funestum Atheniensium nostro Typho non tantum summopere analogum, imo et eundem ipsissimum esse. Juvabit me, ut equidem opinor, non tantum causarum investigatio, quae quondam, velut hodie dum, Typhum procreare potuerunt, possuntque. Sed praecipuum lumen ex sedula symptomatum morbi comparatione, illiusque decurrenti modo oriturum spero.

---

v) Thucydidem historicum huc (inter Hippocratis coëuos) referas, qui pestem Athenas vastantem descripsit. *Non putas veri nominis pestem fuisse. Haller bibl. pract. Tom. I. §. 24. p. 102.*

w) Thucydidis classici inter historicos viri mentionem injicere oportet, ob egregiam famosae illius pestis Athenensis descriptionem. Ea tamen, *utrum veri nominis pestis fuerit, Halleri aliorumque doctorum virorum dubitatio est non iniqua. Blum. Intr. in hist. med. lit. §. 42. p. 38.*

x) *J. D. Metzger Skizze einer Pragmat. Literärg. Königsb. 1792. §. 58. p. 43. Hebenstreit Anthropol. pag. 133 et seq.*

Gruner Biblioth. der alten Aerzte II. St. 525.

Antiquitates Typhi adumbraturus, operaे pretium me facturum opinabar: tum, quia morbum dirum laudabili quadam plurimum scriptorum, y) novissima contentione investigari cernebam; tum, quia illius antiquitates in eruditissimo Cel. Grünéri opere z) per transennam tantum, ac velut aliud agendo, levissime memoratas viderem. Quod vero Cel. de Hildenbrand in sua Monographia easdem, aliis aegre ferentibus, a) sicco quasi pede transierit, minime equidem miror, quum ter magno viro, concinnae brevitati et rebus mere practicis studenti, opus facile in immensam molem sub doctis manibus succrevisset.

---

y) Adalb. Fried. *Marcus Ephemeriden der Heilkunde III.* B. 3. H. Nov. Bamb. 1811,
Hans Adolph Goeden über die Natur und Behandlung des Typhus. Berlin. 1811.

Dr. Ph. Karl Hartmann die Theorie des ansteckenden Typhus und seiner Behandlung. Wien 8. 1812.

z) Ch. God. Gruner Morborum antiquitates. Wratisl. 1774. 8.

a) Allgemeine Literaturzeitung im Mayhafte 1810. Nro. 119 — 147.